Kansan opetusta.

KIRJ.

PEKKA AHO.

„Savon“ novelli, 1887.

Viilomäen yläpihalla kihisi kinkerit parhaallaan. Väkeä oli kertynyt tupa täyteen ja porstuassakin oli muutamia nuorenlaisia miehenpuolia pitkin seinämiä ja kahden puolen ovea seisomassa — tottapa he olivat huonolukuisia eivätkä aikoneetkaan mennä tupaan ollenkaan, ennen kuin pappi tulee itse heitä kirjan eteen vaatimaan, tutkiakseen näet miten paljo ovat ennättäneet sitte viime vuoden unhottaa lukuaan.

Näitten tämmöisten henkilöitten lukeminen on vuosi vuodelta huononnut, siitä pitäen kun olivat rippikoulunsa hätäisesti käydyksi saaneet. . siihen mennessä olivat lukua vähän suonessa pitäneet. Mutta kun kerran lasten luvusta aikaisten kirjoihin muutettiin, niin ovat nämä nähneet hyväksi jättää lukuhommat kokonaan leväperään ja sentähden on luku yhä vuosi vuodelta huononnut. . pakosalla on pitänyt kursuilla ja pujoitellaita jollakin keinoin kaikkien niitten karien ohitse, jotka huonolukuista uhkaavat ulkolukujen eksyttävällä merellä. Jota vastoin hyvälukuiset ovat ilomielellä menneet taitoaan näytteille

panemaan, sattuipa se sitte papin tai lukkarin korkean persoonan painaviin kysymyksiin vastaamalla.

Hyvälukuisuus vai muuko arvo eli rohkeusko lienee muutamia kinkerimiehiä saattanut papin kanssa kammariin — ylettyipä väkeä sinnekin. Siellä istua pönötti arvon isäntiä ja veteli pappien kanssa yksiä ostotupakoita, puhellen kaikellaisista kunnan asioista ja pyrinnöistä parempaan päin, kuitenkin moittimalla nykyaikaa. Mutta pappien puheet tinkivät vain kääntymään siihen, miten oli toisesta talosta tähän tahoon tultu ja minkälainen on pääsy seuraavaan. Isännät vastasivat lyhyesti näihin kysymyksiin, sillä heidän teki mieli aina poiketa tärkeämpiin asioihin, kun ei usein saa olla näin papin kanssa puheikkain.

Enin oikeutettu kammarissa istumaan on kylän „ontermanni“, jonka tulee saapua kylänvanhinna ja järjestysmiehenä tiliä töistään tekemään eli paremminkin palkkaansa kantamaan virastaan, joka ei ole muuta kuin antaa köyhäntodistuksia niille, jotka todellakin ovat köyhiä. Palkka semmoisella virkamiehellä on virkaa myöten: saapi syödä samalta pöydältä pappien kanssa kinkerillä — hänellä on niin kupera suu, että siihen mahtuu koko vuoden palkka yhtenä

päivänä.

Päänä oli kuitenkin pappi, pitäjään maisteri, joka koetti kaikenlaisia uusia järjestyksiä panna toimeen, mutta ne eivät kuitenkaan mitään vaikuttaneet, niinkuin provastikin oli koettanut vakuuttaa nuorelle innokkaalle. . Kansa kulki entistä latuaan.

Lukkari ja suntio eli unilukkari tai unikko, talonpoikain sanoessa, olivat samoin veivollisuuksiaan täyttämässä ja — miks' ei — samalla vatsaansakin. Onhan talonpojilla niin hyviä ruokia tarjottavana, miksi niitä sitten ylenkatsoisi?. . ei se talonväestä hyvää olisi, kun sitä varten kerran laitetaan. Vaikka kyllä moni syöpi mielellään pappien tähteet itsekin ja eräs mökin mies otti kinkerit kerran pitääkseen, jotta saisi pappien suuteita syödä — jospa niistä jotain pyhää tarttuisi!

Syöty oli ikään ruokaisa aamiainen ruokaryyppyjen kanssa ja selväksi oli päivä ennättänyt valjeta, kun siinä istuttiin pienessä savuisessa kammarissa ja pidettiin tupakkapuheita. Hiukan rauhattomaksi alkaa pappi käydä ja näyttää välistä olevan ajattelemaankin päin, kävelee aina lattian yli, mutta kun on kovin ahtaat alat, niin istuutuu taas. . jonkinlais-

ta hommaa näyttää olevan mielessä ja toiset kunnioituksella katsovat häneen, niinkuin tärkeään henkilöön ainakin.

„Niin, jospa sitä nyt lähdetään“, kuuluu vihdoin ratkaiseva ääni, johon lukkari vastaa, että „lähdetään“, ja suntiokin näyttää antavan myönnytyksensä vaikenemalla. Kohta kuitenkin aukaisee arkkunsa ja sieltä nostaa suuria, mustiin nahkakansiin sidottuja kirkonkirjoja, joissa jokaisen synnit luetellut ovat ja pahat teot paperille pannut. . Ai, ai, niitä julmia murjaania! — jokaisen huonolukuisen kauhistus.

Ja hepä vetäytyvätkin porstuan oven pielestä ulos kartanolle siksi aikaa, kun porstuan läpi monissa miehin kannetaan kirkonkirjoja tupaan valkoisella liinalla katetulle pöydälle. Pöydän taakse istuutuu pappi, viereen lukkari virttä alkamaan, suntiokin penkille perälasin luokse, vetäen nenälleen paksulaitaiset silmälasit. — Kaikin puolin siis työhön valmiina.

„Nyt kaikki kristityt iloitkaat!“ kuuluu lukkarin kovasta kurkusta, joka yksinään ajaa saman asian kuin urkuin sadat pillit yhteensä. Ja väki tuvassa yhtyy häneen.

Vaimopuolet ovat keräytyneet karsinan puolelle tupaa ja siellä istuu peräpenkillä kievarin arvoisa emäntä miniöineen ja vielä muitakin lihavia rikkaantalon emäntiä. Seistä saavat muut ja toisella kädellään vastaten sen käden kyynärpäätä, jossa virsikirja on, veisata höllöttävät he kimakalla, väräjävällä äänellä lukkarin mukana. Pienet tyttäret ovat etumaisina ja suureen äitinnuttuun käärittynä siinä tyttöä seisoi aivan toimessaan, mikä lattiaan katsellen, mikä lukkarin avonaiseen kitaan.

Suutarin eukko seisoo eturinnassa ja edessään vanhin tytär, jonka päätä äiti silittelee ja suhahtaa aina korvaan tai nykäisee kylkeen, kun tyttö kääntää päänsä pois lukkarista tai papista.

Ovensuun puolelle on miesväki kokoutunut ja seisoo mikä paksu sarkatakki mikä turkki yllä tukehduttavan kuumassa tuvassa, jota oikein oli lämmittää yöhkyytetty, kun uunissa paistettiin lihoja, puuroja ja monenlaisia rasvasia ruuanlaitoksia. Ovi on kyllä auki jätetty, mutta sen jäähdyttävä vaikutus ei pääse miesjoukon taajaan tungetun metsän läpi kovinkaan kauas siunausta tuottamaan.

Tuohon tungokseen on suutarikin poikineen pak-

kautunut, vaikka akkansa oli komentanut häntä menemään Kallen kanssa pöydän luo, jossa olisi väljempi ja poika saisi likempää nähdä papin . . ja eiköhän pappikaan ehkä olisi huomannut suutari Pehkosta poikineen. Pappia ei Kalle itse ollut ollenkaan halukas näkemään, vielä vähemmin olisi suonut papin häntä näkevän, sillä hän pelkäsi mustaa miestä ja pysyttelihen laajain selkäin takana supattaen toisten kylän poikain kanssa kokonaan omista asioistaan koko toimituksen ajan.

Ja paljon saikin puuhata siinä pappi, joka mielellään olisi jättänyt käymättä kaikki nuo harmilliset kinkerimatkat ja tutkistelemukset, jos ne vain olivat hänen vapaaehtoisia tehtäviään . . Mutta pappein ansiohan se on, että Suomen kansa osaa lukea, olkoopa se sitten tapahtunut yksityisten pappien puolelta vastahakoisesti tai mielellään.

Kun ensin on rukoukset pidetty ja kaikki ovat langenneet polvilleen sylkiselle tuvan lattialle ja siitä nousseet ylös, niin alkaa pappi toimituksen esipuheella.

„Mikä se oli se vaikuttava syy, jonka tähden Jumala maailman loi?“ kysyy hän koko kinkeriväeltä al-

kaakseen jollakin tutkintoaan.

Kun ei kukaan tuhma talonpoika jumaluusopin kaavamaisia kysymyksiä tajunnut, sanoo pappi uudestaan juhlallisemmalla äänellä:

„Mikä se oli se vaikuttava syy, jonka tähden Jumala maailman loi?“ . . eikä se sittenkään tepsinyt. Uuttera pappi ei kesken jätä, kysyy vielä kerran, kahdesti ja vastaa viimein itse, sanoen r:n lapsen tavoin sopertamalla:

„Se oli rakkaus . . se oli rakkaus . . Rakkaudesta hän ihmisenkin loi.“ Ja hän selitti sitä ääretöntä rakkautta, kun Jumala ei yksinään tahtonut nauttia sitä autuutta, joka hänellä oli, vaan tahtoi antaa muillekin osan . . ja niin loi ihmisen.

„Mitä taas rakkaudella ymmärretään?“ oli papin tutkiva kysymys.

„Rakkaus on lain täyttämys“, sanoo suutarin eukko ja kädellään pyyhkäisten asettaa suunsa hyvin totiseksi ja hiukan kallistaa päätään, ajatellen varmaankin, että se on täytetty.

Papin mielestä se ei kuitenkaan ole oikein täydellisesti vastattu, vaikkakin semmoinen vastaus katkismuksessa oliskin, vaan kysyy uudestaan:

„Mikä on rakkaus?“

„Se on rakkaus lähimäistä kohtaan —“.

„Ja rakkaus Jumalaa kohtaan“.

Kumpikin vastaaja luotti lujasti, että katkismuksessa niin lukee.

„Niin, niin. . ensimäisen pääkappaleen ensimäisessä taulussa vaaditaan rakkautta Jumalaa kohtaan ja toisessa taulussa rakkautta lähimäistä kohtaan, mutta minä kysyn, mikä on rakkaus?“

Mutta sitä kysymystä ei ollutkaan katkismuksessa, mitenpä siihen vastasi — vaikka kyllä joku renkipoika tai piikatallukka olisi tiennyt, mikä on rakkaus, jos olisi ilennyt sanoa kaikkein kuullen.

„Joo, todellista rakkautta ei löydy maan päällä, vaan Jumala on ehdoton rakkaus, hänen olentonsa on pelkkää rakkautta,“ selittää siinä pappi, vaikkei seurakunta sen siitään viisaammaksi tule. Kauvan vielä selittää pappi Jumalan ehdotonta rakkautta ihmisiä kohtaan, kun hän on lähettänyt ainoan poikansa kärsimään ja kuolemaan heidän edestään, sillä hänen vanhurskautensa vaatii veren uhria.

Kauhistuen kuunteli nurkastaan talon hupsu Kaisa tätä vanhurskautta ja supatti itsekseen:

„Hänen tiensä ovat tutkimattomat ja vanhurskautensa tuomio on oikea . . . Herra, Herra, joka peljättää ja kuolleista ylös herättää . . . Ne palavat liekit, joissa ei heidän matonsa kuole eikä tuli sammuteta . . .“

*

Tuli luettamisen aika ja aikaihmiset kokoontuivat toiseen tupaan, lapset kutsuttiin toiseen. Pappi jää aikuisten kanssa, lukkari ja suntio siirtyvät lasten kimppuun. Pappi kulkee keskellä lattiata ja käypi jokaista luettamassa. Luetettavat seisovat pitkin seinämiä hätäissään.

Vaimoväki osaa aina paremmin kuin miehet, jotka jäykästi jankkailevat tutisevin leuvoin.

Vanha „Uusi Testamentti“ kiertelee kädestä käteen, yhden värssyn lukee kukin. Pappi menee luetettavan eteen ja sehän se peloittaa, kun pappi seisoo ihan ääressä. Muuankaan nainen ei osaa sanaakaan virkkaa, vaan punaisena, kuin olisi uunin edessä, katsoo kirjaansa — tottapa silmät lautaksi löivät.

Miesten käsiin kun kirja joutuu, kulkee se sangen hitaasti eikä moni arvokas isäntäkään näkynyt osaavan juuri sujuvasta, vaikka olihan heistä monikin olevinaan kirjamiehiä, ja „heränneitten“ lahkossa.

Ulkoluku menee muutamilta niinkuin vettä, kun kerran vaan saavat sanan päästä kiini, eikä tahdo outo pappi perässä pysyä. Kyllä tutkinto kuitenkin näyttää, että nuo ulkolukijatkin „ymmärtävät autuuden opin yksinkertaisesti“, kuten papinkirjoissa luetaan.

Mutta, armollinen varjelkoon! jos sattuu huonolukuinen, niin varmaan saapi sanoja kuulla tältä papilta, sillä hän on kiivas mies, kiivas Herran sanan puolesta. Ihan siinä kunniansa kuulee, olkoon mies mikä tahansa, vaikka nuori rengin rutale tai arvokas harmaakarvainen vanhus.

„Etkö sinä häpeä! eikö itsesikin silmissä hävetä sinua? ja tässä koko kinkeriväki kuulee sinun typeryytesi, raukka, vaikka kannat jo harmaita karvoja. Kyllä sinä polonen olet . . .“

Vanha mies seisoo nuoren pojan edessä kuin tuomittu ja luulee olevansa syypää hyvinkin suureen rikokseen, kun ei osannut ulkoa oikein muutamata kysymuksen vastausta, joka oli jo ennättänyt vanhasta päästä haihtua. Mutta edessähän on pappi Jumalan sanan voimalla nuhtelemassa häntä eksynyttä sielua.

„Jo toki ilkiää tuo, nuori maisteri, vanhalle miehel-

le niin hävyttömästi sanoa“, suhahtaa muuan isäntä toisen korvaan. „Kenenkään asia se on, osaanko minä lukea; eiköön se ole etukynnessä minun oma asia?“

„No jo no toki se on oma“, sanoo toinen kovemmin.

Mutta annappas olla, kun tulee näitten vuoro, niin saavat samallaisia toria, jos eivät osaa, ja ääneti täytyy kuunnella vaan; joshan joku paras uskalias sanookin ja sanoo hyvästi tuommoiselle papille, ja saavuttaa koko kinkeriväen suosion.

Yleisesti kuitenkin on pappi herrana . . ja herrahan pappi onkin. Oikein ovat edeltä päin peljänneet häntä, kun ovat kuulleet, että hän on tiukka mies. Ja sen tähden moneltakin jääpi osaamatta.

*

Lasten tuvassa tekee lukkari ja suntio työtä. He ovat ottaneet apulaisikseen kylän isäntiä paremmin joutuakseen. Siellä luetetaan useammassa piirissä ja yhtenä ulkolukuna on koko tupa.

Vuorollaan huudetaan kirkonkirjoista Pekka Pehkosen lapsia, Kallea, Liisaa ja Annua. Veipä isä ja äiti lapsensa suntion eteen koeteltaviksi. Kovasti oli peloissaan Liisa parka, vaikka lukea kyllä osasi, kun äiti seisoi takana ja aina muistutti, että „osasithan si-

nä neljänteen pääkappaleeseen asti. . mikä sen nyt muistista vei?. . niin. . niin. .“

Kalle soisoi pelkäämättä ja katsoa tollotti suntion suuria, paksulaitaisia silmälasia, kun kysyttiin:

„Mikä jokapäiväinen leipä on?“

Vesi tuli Kallen suuhun, kun ei ollut syönyt sitte kuin kotoa lähtiessä. .

„Kaikki kuin ruumiin ravinnoksi ja tarpeeksi tulee, kuin on —“

„— kuin on: ruoka, juoma —“, muistutti suntio.

„— kuin on: ruoka, juoma, vaatteet, koto ja kartano, pelto, karja, raha ja tavara, hyvä puoliso, kuuliaiset. . .“ niin, Nikulassa on ensi pyhänä kuuliaiset, ajatteli poika siinä, mutta silloinpa ladulta haihtuikin. . . „lapset, pellon, karjan ja kaikki, mitä minä ruumiin ravinnoksi —“

„Ei mitään ruumiin ravinnoksi; jo hyppäsit toiseen lukuun!. . kuuliaiset lapsethan se on, uskollinen perhe —“

„— uskollinen perhe, hurskas ja hyvä esivalta, hyvä hallituksen meno, tarpeellinen ilma, rauha, terveys, hyvät tavat, kunnialliset menot, uskolliset ystävät, hyvät kylämiehet —“

„Vai kylämiehet!.. ei se oo kylämiehet; vai kylämiehiä sinä tässä vielä rukoilet, eiköön niitä käy ilman rukoilematta sulla vieraita, vai mitä? Kylän miehet se on; pitää lukea tarkkaan vasta“, muistutti suntio isällisesti.

„— hyvät kylänmiehet ja muita senkaltaisia“, lopetti poika.

„No niin, näin paljo kuuluu jokapäiväiseen leipään.. siihen ei kuulukaan yksinään leipä, vaan voi kanssa“, tuumaa leikillisesti suntio, ja kysyy taas:

„Ootko sinä lukenut Suurta Katkismusta miten pitkälti?“

„Toiseen tauluun“, vastasi poika varmasti.

„Eiköstä siis mitään työtä saa tehdä sunnuntaina?“

„Ei mitään, mitä — niin! — Mitä suuri tarve ja ristillinen rakkaus meiltä vaatii, ei se ole kielletty; sentähden sopii kyllä parantaa ja auttaa härkää ulos kaivosta.. Kuka teistä on ihminen, jolla olis yksi lammas —“

„Noo, annahan olla jo! kyllä riittää.“ Suntio ei raamatunlauseita antanut laskea yhteen jaksoon, kuten muut huonommat luetusmiehet.

„Entäs Liisa! Kenen kautta Pyhä Henki sanan ju-

listaa ja sakramentit jakaa?“

„Pyhän Saarnaviran kautta, joka Pyhässä Raamatussa Hengen viraksi kutsutaan; samoin kuin saamamiehet kutsutaan Herran Sepaootin enkeleiksi, Jumalan apulaisiksi, Hänen salaisuutensa huoneenhaltijoiksi, ja Kristuksen puolesta käskyläisiksi. — Ottakaat itsestänne vaari ja kaikesta laumasta —“

„Elähän, elähän vielä! ei niitä tarvitse, jos minä en kysy“, keskeytti suntio tyttöä, joka niin sukkelaan luki, ettei siitä toinen mitään selvää saanut. Vaan täydestä se kumminkin meni, vieläpä kaikkein parhaiten, ja täydet ristit tuli kirkonkirjaan.

Laskettiinpa sitten lapset piiristä ja läksyt pantiin ensi kinkeriin. Kiire oli Kallella toisten poikain kanssa pihalle, ettei joutanut kakkuakaan käteensä ottamaan. Siellä juoksennellessa joutui poikaparvi ladon taakse. Joku tarkoitus oli sillä kuitenkin, sillä kohta tuprusi pienistä piipunnysistä savu, jota pojat ylpeästi puhaltelivat tyyneen talvi-ilmaan. Tyhjin suin ei malttanut Kallekaan olla.

Paluumatkalla istuikin poika ihan vaaleana isänsä sylissä. Jos ei pimeä estänyt, olisi nähnyt pojan aivan pyörryksissä silmät tiirallaan kyyröttävän turkin

kauluksen sisässä; ja väliin tuntui sydän hypähtävän. Ei kuitenkaan vielä päätinkaa tehnyt.

Kotiin päästyä oli poika vuoteen omana ja kellertävät posket pullollaan oksenti kovin, jotta harmaiksi käyneet silmät tinkivät päästä pullistumaan. Se oli ensimäisen tupakanpolton seuraus.

„Rovastin apulainen . . . herran enkeli . . hyvät kylämiehet ja muita senkaltaisia . . Jumalan apulainen . .“ soperti sairas houreissaan.

* *
*

Pidettiin kylässä viikkokoulua ja erinomainen oli opettaja. Se oli oikeastaan vain opettajan sijainen, sillä entinen vanha „koulumestari“ ei enää ollenkaan itse opettanut lapsia, ehkei hän ennenkään mitään uutterimmia ja taitavimmia ollut. Taisihan kuitenkin kirjaa neuvoa ja „puustaimen“ tuntemiseen lapsia opastaa ehkä niin hyvin kuin mikä huonolukuinen äiti tahansa, joka ei, kurja, kyennyt omia lapsiaan oikein neuvomaan ja lukuun ohjaamaan.

Senpä tähden lieneekin seurakuntaan otettu yhteinen koulumestari ja suostuttu hänelle kapat maksamaan, siitä kun tämä kiertää ympäri pitäjää ja pi-

tää kylissä koulua jonkun talon suuressa, vankasti raketussa tuvassa. Ja lapset totisina hiessä päin pitelevät paksuja, kovin mustuneita virsikirjojaan ja tavailla jankuttelevat yhteen ääneen koulumestarin tahtia anturakengällään polkiessa. Onneton se, joka ladulta eksyy ja hyppää toiselle riville, harhaillen kirjan kovin kuluneilla ja sekavilla lehdillä: pelättävänä on koulumestarin asian kohdalla ankaraksi muuttuva ääni ja suuri, kova, pitkäsorminen koura, joka hyvästi haiveniin sekautuu.

Mutta nyt olivat ajat muuttuneet, sivistys oli raivannut tiensä tännekin synkkään tietämättömyyden korpeen. Vielä kuitenkin kantoi entinen koulumestari jyväkappansa kaikki tyyni tarkkaan, vaan virassa piti sijaisia, jotka olivat uuden ajan miehiä ja paremmin tiesivät, miten lapsia opetettaman pitää: ennen kaikkea on niintä hellyydellä kohdeltava, ei saa tukistaa eikä lyödä.

Mikä siihen lienee syynä ollut, että koulumestari vielä virastaan kapat kantoi ja kolmanneksen vain sijaiselle maksoi, vaikkei itse viikkoakaan opettamassa ollut — eikäpä tuo niin ennenkään täysiä viikkoja pitänyt. — Koulumestarin kappain kanssa oli näet sillä

lailla, että mies osasi hyvästi miellyttää pitäjään rikkaimmat isännät ja kaikki, joilla oli enemmän sanomista kunnan asioissa. Heitä hän kestitsi ja sai siten puolelleen, etteivät raskineet panna pois viralta vanhaa miestä: hänpä ei heidän lapsilleen turhia viisauksiakaan neuvonut.

Niin, nyt oli ajat muuttuneet ja koulumestarin sijainen taisi paljoa enemmän kuin koulumestari itse. Tiesi uudenaikaiset opetustavat, mistä heidät lienee oppinutkin, ei hän ollut ainakaan koulua käynyt. Ja opetusaineetkin olivat jo toiset, sillä paitse virsikirjaa, aapista ja katkismusta opetettiin viikkokoulussa luvunlaskua, kirjoitusta, kielioppia ja muita tarpeellisia elämän aikana eteen tulevia tietoja. Vaikka äidit eivät kaikki olisi niitä tahtoneetkaan, eikäpä lapsetkaan kaikistellen ymmärtäneet mitään tuosta. Mutta pääasiahan oli, että niitä opetettiin ja jospa hyvinkin joku siemen niistä lankiaisi hyvään maahan ja kantaisi satakertaisen hedelmän. .

*

Nyt oli kieli-oppitunti.

„Mikä on alus lauseessa: *hevonen juoksee?* — sanoppa sinä, Tiilikaisen Matti!“ kysäsi lempeästi uusi

opettaja.

„Hevonen,“ sanoi Tiilikaisen Matti.

„Mikäs on maine?“

„Juoksoo.“

„No entäs alus lauseessa: *lukeeko poika?*“

„Lukkoo,“ vastasi Matti.

„Ei, miksi se olisi alus?“

„No sehän se on alussa,“ intti poika täydellisesti vakuutettuna, että se on alussa. Eikä se sittenkään selvennyt hänelle, kun opettaja asian oikean laidan selitti. Nauraa hymähtihän vain, että sepä on somaa.

„Mikäs sana on *vyyhti?* — no sinä Pehkosen Kalle!“

„Se on tappuravyyhti,“ vastasi Liisa Lojanter, vaikkei siltä kysyttykään.

„Ei, vyyhti on, rakas tyttö, nimisana . . . kuuntele sinä, kun opetetaan.“

„Mikä sana on *viulu?*“

„Martin viulu,“ vastasi taas sama Liisa ja kaikki purskahtivat nauruun — vaan häntä pidettiinkin vähän hupsun köpsäkkänä, ja sanoi mitä toiset hyväkkäät korvaan kuiskuttivat.

„Nyt pitää minun opettaa teille, lapsukaiset, oikiata kansallista suomenkielen taitoa, ettei teiltä puhe

kävisi tästä lähin enää niin huolettomasti kuin tähän asti.

Noh, lapsukaiset, olisko tämä oikein, jos sanoisitte näin: *pitääpä lähtee viemään sauna lämmitä?“*

„Niin on. . aivan on oikein, niinkuin opettaja sanoo,“ vastasivat kaikki yhteen ääneen.

„Ei lapset! eihän akat voi tuvasta lähteä saunaa minnekään viemään, eihän se ole tuvassa. Lämmitä on samoin väärin; *lämmitä* merkitsee lämmön puutetta, niinkuin *turkita, nututa* merkitsee turkin, nutun puutetta. Mutta tämä lause on sanottava: *pitää lähteä panemaan sauna lämpiämään.“*

„Vanhoillaki ämmilläki kahvipannu lämminnäki. . ämmilläki lämminnäki,“ sanoa töpsäytti Liisa Lojanter, kun muut totisina kuuntelivat.

Siitä purskahtivat kaikki lapset nauraa kukertamaan ja aikoivat vaan vastakin *viedä saunan lämmitä.*

„Ei, ei tämä ole naurun asia! Teidän pitää sanoa, niin kuin opettaja neuvoo,“ kivaasti opettaja.

„Jos te esimerkiksi sanoisitte: *sopii tähän kaksikin miestä yhteen kuppiin,* niin mitä se olisi? Mihinkä siinä keitto joutuu, kun miehet kuppiin istuu?. . Teidän

pitää sanoa: *kaksikin miestä sopii yhdestä kupista syömään.“*

Tästä lapsille tulee yhä hauskempi. „Eipä myö milloinkaan miehistä puhutakkaa, itestämme vaan,“ hihittivät lapset.

„No sanotaan sitte teistä,“ keksi neuvokas opettaja. „Kun äiti sanoo teille: *syö laps kakun kansa velliä,* niin se on oikeastaan sama kuin lapsella olis syömätoverina kakku, mutta tepä ette tottelekaan äitin käskyä, ette annakaan kakulle velliä, vaan syötte itse vellin ja kakun,“ sanoi opettaja riemuissaan ja nauroi sukkeluudelleen. „Äitin pitää sanoa,“ tuumasi hän uudelleen opettajan ryhdillä, „äitin pitää sanoa: *syö lapsi kakkua ja velliä.“*

Se nauratti lapsia yhä enemmän. Ja jos opettaja koetteli etsiä mitä tahansa tämmöisiä „kansallisia suomenkielen virheitä“, niin eivät lapset ruvenneet ottamaan esimerkkejä totiselta kannalta. Nauroivat vaan.

Toisena päivänä alettiin koulu, samoin kuin tavallisesti, virrenvärssyllä ja rukouksella. Lapset lauloivat kimakalla äänellä opettajan „paasin“ säestäessä ja virsi oli: „Oo kuinka ihanat asuinsijat ovat. . .“ Ta-

valliset aamurukoukset luettiin sen päälle ja kiitettiin, että Jumala oli suojellut ja varjellut heitä; rukoiltiinpa alkavan päivänkin edestä. Moni lapsista rukoili koneellisesti mukana, kun kotona oli niin opetettu, että pitää rukoilla mukana, kun kirkossakin rukoillaan. Mutta toiset taas eivät kuunnelleetkaan koko toimitusta. Kun joka aamu oli samaa luettu, niin se ei enää tuntunut heistä miltään. Kun eivät olleet minkään puutteessa, niin ei johtunut mieleenkään ruveta rukouspuuhiin.

Lopuksi luki opettaja hartaasti Raamatusta sen paikan, jossa sanotaan m. m., että „mitä ikinä te anotte Isältä minun nimeeni, sen hän antaa teille.“

Liisa Lojanter rupesi aprikoimaan, että mitä hän nyt rukoilisi.. ai, hänpä rukoilee aasin tamman ja varsan!

„Voi, rukoile minullekin!“ huudahti toinen melkein ääneen. Mutta kun muut rupesivat nauramaan, niin arveli hän, ettei Jumala ehkä anna aasia tuolle toisellekaan, vielä vähemmin hänelle.. ei se huolisi niin pienten rukouksista, mutta jos aikamies oikein rukoilisi.. jos opettaja hartaasti rukoilisi, niin kyllä se mahtaisi antaa. Mutta tietäähän sen varmaan, et-

tei opettaja rupea rukoilemaan semmoista.

Uskonto oli tänään opetusaineena. Tällä koulumestarin sijaisella oli tapana tavallisten kysymysten ohessa esittää yleisiä katsauksia uskonnon alalla ja silloin meni hän mielellään henkimaailmaan ja liihoitteli siellä ympäri avaruuksia, kunnes todellisuuteen palautti hänet jonkun oppilaan kovin maailmallinen vastaus tai hänen omien ajatuksiensa sisällön loppuminen.

„Missä Jumala asuu?“ — Näin alotti opettaja kaukaisen vaelluksensa.

„Taivaasta,“ vastasi yhteen ääneen koko lapsiliuta.

„Mistä sen tiedätte? kuka sen on sanonut teille?“

„Äiti.“

„Isä.“

„Mummu se aina sanoo meille, että Jumala on taivaassa.“

„Niin, vaan mistä ne sen tietää?“

Ei vastausta.

„Jumala itse sanassaan on sanonut olevansa taivaassa, kuin on: Isä meidän, joka ole taivaissa —“

„Pyhitetty olkoon sinun mimes, lähestyk-“ Etemmä ei Liisa Lojanter kuitenkaan päässyt, sillä opettaja

keskeytti.

„Eikö Jumala ole muualla kuin taivaassa?“

„Ei,“ vastattiin yhteen ääneen.

„On hän, lapset hyvät, hän on joka paikassa läsnä oleva.“

„Joka paikassa läsnä oleva, totinen ja laupias,“ jatkoi taas Liisa ja se soveltui opettajastakin varsin hyvin . . . niinhän siitä sanotaan.

„Missä on taivas?“

„Joka paikassa,“ vastasi muuan yksinkertaisen ymmärryksensä mukaan.

„Pilvissä tuolla . . . tuon sinisen takana,“ kiiruhtivat kaikki sanomaan.

„Niin, niin . . . ylhäällä hän asuu, korkeudessa, jottei taivasten taivaat voi häntä käsittää, niinkuin Raamatussa luetaan.“

Paljo puhui vielä opettaja taivaan valtakunnasta ja enkeleistä, kuinka ne pieniä, hyvälukuisia lapsia suojelevat monesta vaarasta yöllä ja päivällä, mutta Jumalan varjeleva käsi on kuitenkin joka paikassa.

Jäähdytteleimään kun lapset ulos laskettiin, meni muutamia poikia saunan taakse ja savuun haihduttivat kaikki selitykset, mitä opettaja mahdollisesti oli

voinut saada heidän mieleensä.

Nyt osasi Pehkosen Kallekin jo tupakoida, niinkuin muutkin miehet.

(V. 1885.)

(Loppu.)